

Minorics Tünde: Örökség és érték közösségi hasznosulása

Kutatók és civilek együttműködésének kezdete

Jelen tanulmányban a *Pécsi Tudományegyetem Művelődéstudományi Tanszékének* az ezredfordulót követő, civil szereplőkkel történő együttműködésekben alapuló, a kulturális örökség közösségi hasznosulását és az értékválasztás metódusát vizsgáló projektek tervezését és események szervezését, illetve mindezek egymásra épülését, folyamatát mutatom be. A folyamat fókuszában a település közösségének a saját kulturális örökségéhez való viszonya állt. A projektek egymásraépülését, kérdésfeltevését egyrészt a *Művelődéstudományi Tanszék* és a pécsi székhelyű *Határon Tüli Magyarságért Alapítvány* több éve zajló kutatási és projekttervezési együttműködéséből következő tapasztalatok inspirálták, másrészt az a fogalmi és szemléleti diskurzus, amely hatást gyakorol az örökségeinkhez és értékeinkhez való viszonyulásunkra, azok használatára, hasznosulására közösségeinkben. E diskurzusok mind közéleti, mind kultúrpolitikai, mind tudományos téren zajlottak és zajlanak napjainkban is, de olyan kodifikációs és jogalkotási folyamatok is kísérték, amelyek hatékonyan voltak képesek ráirányítani a figyelmet a közösségi örökségre, a települési értékekre. Ilyen volt a szellemi kulturális örökség megőrzéséről szóló 2003. évi UNESCO egyezmény (*Convention for the Safeguarding and Intangible Cultural Heritage*), amelyhez Magyarország 2006-ban csatlakozott. 2008 szeptemberében megalakult a Szellemi Kulturális Örökség Nemzeti Bizottsága, melynek feladata az egyezmény hazai megvalósításának és a nemzetközi együttműködéseknek a kidolgozása, a magyar örökségek nemzeti jegyzékre történő kiválasztása, majd abból válogatva a nemzetközi listára történő felterjesztés (www.unesco.org/culture/ich/index.php?pg=00011). Ezt követően a 2012. évi magyar nemzeti értékekről és a hungarikumokról szóló törvény kihirdetésével lehetővé vált a magyarság értékeinek összegyűjtése, értéktárban történő összesítése, és amely a piramisépítéshez hasonlóan, alulról építkező, többlépcsős folyamat során a hungarikummá nyilvánításig emelhet fel települési értékeket. Mind a ratifikáció, mind a törvény a közösségek kezébe helyezi az értékválasztás jogát és ismeri el a közösségi értékek jelentőségét. Az ehhez szükséges és az értékvédelem alapjául szolgáló dokumentációk lehetővé teszik a kutathatóságot, a hozzáférést, a nyilvánosságot, így a tudásáramlást, a figyelemfelkeltést, a megbecsülést, a mások gyakorlatának megismerését, így a gyakorlatból való tanulást, az átvételt vagy új gyakorlatok születését.

A tanszék és az alapítvány együttműködése a Kárpát-medence magyarságát megszólító konferenciák szervezésével indult, amelyek kezdettől az örökség és érték fogalmának kortárs értelmezésével adtak lehetőséget a szakmai párbeszédre. Hazai és külhoni magyar szervezetek és intézmények, közeleti szereplők és kutatók vitatják meg, hogy közösségi értékeink miként formálják identitásunkat, miként alakítjuk, gazdagítjuk mi magunk is kulturális örökségeinket. A témák évről évre érintik a kulturális örökség hazai és nemzetközi kultúrpolitika összefüggéseit, a kulturális örökség közvetítésének formáit, módszereit, a kulturális örökségre és helyi értékekre épülő közösségi tervezést, közösségfejlesztést és helyi gazdaságfejlesztést.

A konferenciák mellett a közös projektek kidolgozásával a magyar tárgyi és szellemi örökség megőrzéséhez, a kulturális örökségek számbavételéhez és helyi hasznosulásához kívántak szakmai támogatást nyújtani.

Az alapítvány, együttműködve az tanszéki kutatókkal, 2004-től a *Szagrális értékeink* elnevezésű digitális adattár létrehozására, azaz a Kárpát-medence szagrális objektumainak fotózással történő gyűjtésére és digitalizálására vállalkozott. A külhoni szagrális emlékek, templomok, freskók, kápolnák, szentek szobrai, temetők, kálváriák, út menti keresztek digitális összegyűjtésével a magyarság letelepedésének és kultúrájának egyedi, különösen jelentős és jelentésekkel teli emlékeire hívta fel a figyelmet. A horvátországi gyűjtés és a magyar szervezetekkel való kapcsolat a déli szláv háborút lezáró esztendő súlyos gazdasági gondjait mutatta meg és hívta fel a figyelmet az intézményrendszeri hiányosságokra, a szakemberhiányra, az identitáserősítés és az értékmentő akciók szükségessége.

1. kép A drávaszögi Vörösmart település helyi gyűjteménye a háború után
(Forrás: Minorics 2006)

Ebben az időszakban (2004-2010) zajlott a Pécsi Tudományegyetem *Néprajz –Kulturális Antropológia Tanszéke*, a Pécsi Tudományegyetem Pollack Mihály Műszaki Kar Tervezési és Építészeti Ismeretek Tanszéke és a Drávaszög és Szlavónia magyar lakta települései (Pélmonostor, Kórógy, Haraszi, Nagybodolya, Vörösmart és Laskó) és azok közösségeinek bevonásával zajló értékmentő felmérés, amelynek eredményeként az említett települések épített örökségének, lakóházainak, gazdasági épületeinek, közösségi építményeinek a felmérése és dokumentálása történt meg, több mint 60 épületét felmérésével és interjúk készítésével. A *Határokon Túli Magyarságért Alapítvány* az eredményeket bemutató anyag (tablók, műszaki rajzok, makettek, fotók, akvarellek és vegyes technikájú képek) kiállításon, szakmai fórumokon és konferenciákon való bemutatását, és ezzel Drávaszög és Szlavónia magyar népi építészettörténeti emlékeinek és az elkészült tanulmánykötetnek (Kondor 2011) népszerűsítését vállalta fel. A kiállítás látható volt Vajdaságban, Felvidéken, Erdélyben, Muravidéken, Kárpátalján és több magyarországi helyszínen is.

Külhoni magyar települések gyűjteményei és azok identitás erősítő szerepe

A többéves eredményes munkakapcsolat a magyar közösségek igényeinek megismerését, közös célok megfogalmazását eredményezte. A *Művelődéstudományi Tanszék* kutatói és hallgatói, a *Határokon Túli Magyarságért Alapítvány* képviselői és önkéntesei, baranyai kézművesek és fotóművészek egy csoportjának összefogásával 2008-ban vette kezdetét a *Táj és Ház* projekt, amelynek célja a határon túli magyar helyi gyűjtemények és tájházak, az azokat működtető szervezetek felkeresése volt. A települések közösségeivel való kapcsolatfelvétel célja pedig az volt, hogy a helyi közösségeket érdekeltté, aktívvá tegyék a helyi tárgyi és szellemi örökség gyűjtésében, megőrzésében, hasznosításában. Szakmai segítséget kívántak nyújtani a gyűjtemények közösségi fejlesztésére, valamint a közösségek identitásának a gyűjteményeken keresztül történő megerősítéséhez. A tervezett terepmunka során a helyi gyűjtemények (magán, civil, intézményi) és a helyi közösségek közötti kapcsolat lényegét és megnyilvánulásait kívánta vizsgálni, valamint arra a kérdésre kereste a választ, hogy a tárgyaknak, amelyeket helyiként, azaz lokális szimbólumként határozunk meg, valóban társadalmi/kulturális identitásokat tulajdoníthatunk-e.

A horvátországi magyar falvakban (Pélmonostor, Haraszi, Nagybodolya) tapasztaltak azt mutatták, hogy a háború utáni értékmentés vágya a nehézségek ellenére a helyiek elköteleződését eredményezte és a gyűjteménynek történő ajándékozás gesztusával fejeződött ki. A gyűjteménybe kerülő tárgyak ezáltal többnyire elszakadnak korábbi biográfiájuktól, új életszakaszukban pedig elsősorban a külső, esetleg turisztikai érdeklődést elégítik ki. A helyi közösség ezek után ritkán kerül kapcsolatba (egy-egy kiállítás esetén) a helyi kötődésű tárgyakkal, már nem hasznosul a helyi identitásépítésben. A drávaszögi magyar falvak (Pélmonostor, Haraszi, Nagybodolya) felkeresése után a vajdasági Doroszló következett, ahol a hagyományok és a tárgyi emlékek megőrzése többszöri próbálkozás után sem alakult kedvezően. 1993-tól azonban Kistamás Katalin, Raj Rózsa és Nagy István találkozásának köszönhetően a közösség még fellelhető tárgyi anyagából összegyűjtöttek annyit, hogy egy doroszlói parasztház teljes berendezését bemutathassák. A helyben megőrzött és helyreállított műemlék jellegű, népi építészeti értékeket hordozó gazdaházban használati és gazdasági tárgyegyütteseket, életmódot jelző, állandó néprajzi kiállítás jött létre. Magánerekből, helyi szakértő gyűjtők és tárgyadományozók révén, támogatók jóvoltából

egy kulturális centrum jött létre. A tájház a falu igényével és egyetértésével, valamint a falusi építészet és néprajzi muzeológia munkatársai segítségével valósult meg, amely a 20. század első harmadára jellemzően hiteles, ugyanakkor a 21. század igényeinek is megfelelően és alakíthatóan formáltak meg. Jelentősége legalább három tényezőből áll. A helyi elhivatott hagyományfeltárás, a mentés és a megőrzés követhető példája mára a kulturális értékek, technológiák és tevékenységek továbbadásának és éltetésének alapját adja a helyi közösségnek, a magyar identitás, a lokalitás és megőrző helye és forrása lett.

2. kép A doroszlói tájház
(Forrás: Minorics 2007)

Valamennyi vizsgált településen a gyűjteményhez vagy tájházhoz kapcsolódó, a helyi közösség bevonásával, a helyi közösségekhez alkalmazkodó, az adott tárgyi kultúra értelmezésén alapuló bemutatókkal és programokkal (kézművesség, múzeumpedagógiai módszerek), terepgyakorlattal egybekötött alkotótábor zajlott. A drávaszegi és vajdasági települések után (2007) az erdélyi Csernátonban, a Haszmann Pál Múzeumban folytatódott a projekt, és ezzel egy máig tartó, előre nem tervezett folyamat indult el.

Valamennyi vizsgált településen a gyűjteményhez vagy tájházhoz kapcsolódó, a helyi közösség bevonásával, a helyi közösségekhez alkalmazkodó, az adott tárgyi kultúra értelmezésén alapuló bemutatókkal és programokkal (kézművesség, múzeumpedagógiai módszerek), terepgyakorlattal egybekötött alkotótábor zajlott. A drávaszegi és vajdasági települések után (2007) az erdélyi Csernátonban, a Haszmann Pál Múzeumban folytatódott a projekt, és ezzel egy máig tartó, előre

nem tervezett folyamat indult el.

KaPoCs program a csernátoni Haszmann Pál Múzeummal

A Táj és Ház projekt 2007-ben az előkészítő év után a csernátoni Haszmann Pál Múzeumba szervezett táborral folytatódott. A tábor a település megismerését célzó adatgyűjtés, dokumentumok feldolgozása, majd a helyszínen a település, a közösségi terek feltérképezése, a helyi közösség, a település meghatározó alakjainak megismerése, a közösségi találkozások megtapsztalása, spontán beszélgetések, interjúk következtek.

Az 1973-ban nyílt csernátoni múzeum a Damokos Gyula kúriában és annak parkjában, illetve kertjében helyezkedik el, amelyet alapítójáról, Haszmann Pálról 1999-ben nevezték el. A gyűjtemény alapját Haszmann Pál (1902–1977) pedagógus és Haszmann Pálné Cseh Ida (1909–2003) magángyűjteménye képezi. Öt nagy kiállítás csoport tekinthető meg az intézményben. A közel kéthektáros kert adta lehetőségeket kihasználva, már az alapítás első évétől kezdődően felépült egy kisebb skanzen, székelykapukkal, székely házakkal, a régióra jellemző temetővel, a méhészet tárgyi kultúrájával. A múzeum szabadtéri részlegének további látványossága a az Erdély-szerte egyedülálló mezőgazdasági szerszám- és gépkiállítás, az öntöttvas-művesség emlékeit bemutató kályhamúzeum, a technikatörténeti kiállítás. A múzeum főépületében, a Damokos-kúriában található az alapkiállítás, benne viseletek, textilek, bútorok, használati tárgyak. A múzeum területén működik a Csernátoni Népfőiskola, amely áprilistól októberig fogadja a hagyományos mesterségek – fafaragás, bútorfestés, nemezelés, székelykapu-építés stb. – megismerésének lehetőségével élni kívánó alkotókat. A Csernátoni Népfőiskola és a Haszmann Pál Múzeum tevékenysége szorosan összekapcsolódik a 2006-ban megalapított Haszmann Pál Közművelődési Egyesületével, amely a Bod Péter Közművelődési Egyesület mellett, mint bejegyzett jogi személy, segíti a két intézmény munkáját. Az egyesület alapításakor egy 33 évvel korábban megkezdett munkába kapcsolódott be, elsődleges célkitűzése a múzeum gyűjteményének gyarapítása, bemutatása, népszerűsítése. Háttérintézményként pályázatokkal segíti az alkotótáborok megszervezését, különböző kiállítások rendezését, kiadványok szerkesztését, képzések, találkozók szervezését a múzeum és a népfőiskola programjainak keretében. Megalakulása óta több magyarországi és hazai kulturális és közművelődési intézménnyel is együttműködik, közös programokat, tevékenységeket szervezve. (Dimény-Haszmann 2013:75-84)

A Haszmann Pál Múzeum gondozója a néhai Haszmann Pál utódjaként három fia és azok családjai. 2008-ban a vezetője még ifj. Haszmann Pál volt, később a feladatot lánya, Dimány-Haszmann Orsolya néprajzkutató vette át. A település és a helyi társadalom megismeréséből, a beszélgetések és interjúk tartalmából arra lehetett következtetni, hogy a múzeum látogatása ritka, vagy nem jellemző a helyiek részéről. A múzeum területére belépők többsége egyéni vagy csoportos kiránduló, turista, anyaországi látogató. A pécsi csoport 2008-ban baranyai kézművesek kiállítási anyagával érkezett, amelynek installációját a múzeum területén helyezte el, a helyiek látogatására számítva. Közben a csoporttal érkezett fotóművészek járták a falut és életképeket készítettek a csernátoni emberek mindennapjairól, a település épített örökségéről és a helyi emberekről. A csoport többi tagja interjúkat készített, spontán beszélgetéseket kezdeményezett a településen. Megkezdődött a kiállítási információ terjesztése, a szóbeli invitálás, majd a múzeum környezetében, a közösségi csomópontokon való figyelemfelkeltő plakátok elhelyezése. A megnyitón alig 50 helyi, valamint legalább ennyi éppen a múzeumba érkező látogató vett részt. A következő napokban a helyiekkel való spontán találkozások során további helybélieket szólítottak

meg, és a gyerekeket kézműves foglalkozásra hívtak meg. A tábor ideje alatt napról napra többen keresték meg a kiállítást és a kézműveseket.

3. kép Kiállítás baranyai kézművesek munkáiból a csernátoni Haszmann Pál Múzeumban
(Forrás: Minorics 2008)

4. kép Hosszú István pécsi fotós csernátoni gyerekek között
(Forrás: Minorics 2008)

A következő évben (2009) az elmúlt évi terepmunka során készült nagyméretben kinyomtatott és fóliázott portrékkal érkeztek a pécsiek, és a fotókat a múzeum előtti utcában, kötelekkel a múzeumba vezetve, annak udvarában állították ki. A megnyitót megelőző napokban a településen plakátolva és személyesen invitálva hívták fel a figyelmet az eseményre. Mivel a helyiek az előző évi találkozások alapján már számítottak a róluk készült fotókra, többszáz résztvevője volt a megnyitónak. A meglepetés az volt, hogy aki megtalálta magát a kiállított fotókon, megkapta a róla készült képet. A feltétel az volt, hogy mielőtt elviszi magával, lefotózták a fotóját tartva.

5. kép Csernátoni emberek portréiból nyílt kiállítás
(Forrás: Minorics 2009)

Ebből már adódott a következő év feladata. Valamennyi „kép a képen” fotót kinyomtatva újabb kiállítás keretében adták át a fotókat, de ekkor már a tulajdonosát a lakókörnyezetében látogatták meg és fotózták le, így létrehozva a „a kép a képen a képben” a három évet felölelő portrét. Az így készült fotók 2010-ben, az Európa Kulturális Fővárosa projekt keretében szabadtéri óriásfotókon jelentek meg Pécs főterén. 20 darab óriásfotón jelentek meg Csernáton lakói, egy közösség tagjai, idősek és fiatalok, lakókörnyezetük és az erdélyi táj. „A Kép a képen a képben” fotósorozat az emberi történetek így egyszerre szóltak az utazásról és a találkozásokról. Emberi történeteket, sorsokat fűzött fel, ami mellett nem lehetett közömbösen elhaladni. Olyan utazásról szólt, amely során kapcsolatok alakultak, barátságok szövődtek és közösségek figyeltek egymásra. A kiállítás Pécsen, Csernátonban, testvértelepülésén Bólyban, Nagyszebenben is kiállításra került, végül az alapítvány a csernátoni múzeumnak adományozta.

6. kép Húsz darab három méter széles két méter magas óriásfotóból álló szabadtéri kiállítás
(Forrás: Minorics 2009)

A fotózást és kiállításokat évről évre bővülő és gazdagodó események kísérték. Így az erdélyi évek a KaPoCs elnevezést kapták, benne a Pécs és Csernáton települések kezdőbetűjét hangsúlyozva. A táborok szervezése a következő évektől Pécssett is megvalósult. Mindkét helyszínen előadásokkal, kiállításokkal, nyitott alkotó tevékenységekkel, amelyekben mindig lényeges szerepe volt és van a helyi kultúra megnyilvánulásának és a helyi közösségek megszólításának, a szakmai tapasztalatcserének.

A következő években további projektek valósultak meg, egy részük közös kutatási célok alapján. Ilyen volt az *„Isten veletek és velem”* című kiállítást létrehozó kutatás, ami egy komplex szakmai és ismeretterjesztő programként emlékezett meg az I. világháború áldozatairól és hőseiről. A pécsi kutatás vezérfonala az volt, hogy az I. világháborút „alulnézetből”, a kisember szemszögéből, a hétköznapi életen keresztül mutassa be. Hogyan élték meg a háború napjait a fronton, a fogságban élők, és az otthon maradottak. A korszak miliőjét személyes tárgyak, fényképek, zenei emlékek és a mindennapi élet lenyomataiként keletkezett szövegek segítségével ragadták meg a szakmai közreműködők, a kiállítás interpretációja, illetve az előadók. A programok földrajzi súlypontját a történelmi Baranya jelentette, de a Drávaszög mellett az egész Délvidéket, tehát a közeli Vajdaságot, illetve a Muravidéket is érintette. Dimény-Haszmann Orsolya muzeológus a Haszmann Pál Múzeum gyűjteményét használta fel a témához, ahol számos I. világháborús tárgyi emléket őriznek, ez adja hátterét a tárlatnak, amely nem a statisztikákról szól, nem a könyvekből ismert történelmet ismétli, hanem azt mutatja meg, hogyan élték meg a katonák és szeretteik a hosszú háborús éveket. Helyi hősöket emel ki, azok naplói, levelei, személyes tárgyai révén idézi meg a kort. A kiállítás arculatát hivatásos belső építész, Damokos Csaba képzőművész alakította ki, aki a rá jellemző eleganciával tervezte meg a pannókat, amelyek mozgathatóak, költöztethetőek. A két kutatásból megszülető kiállítási koncepciók összeillesztésével izgalmas képet nyújtott az 1914 és 1918 közötti időszakról. (Minorics 2016)

7. kép I. világháborúra emlékező kiállítás
(Forrás: Minorics 2016)

A „TÁR-HÁZRÓL-HÁZRA” közös eseménysorozat a Kárpát-medencei magyarság közösségi identitásának megerősítéséhez, nemzeti értékeink közvetítéséhez kívánt hozzájárulni. A projekt keretében a Baranyai Értéktár Bizottsággal és a délvidéki Külhoni Nemzetrészek Értéktár Bizottságaival együttműködve műhelymunka keretében létrehozott koncepció keretében a nyilvántartott értékeket népszerűsítő hazai és külhoni interaktív kiállítások és rendezvények szervezését valósította meg. A közösen megtervezett és létrehozott kiállítás kiemelt célja az volt, hogy a kortárs kutatások, gyűjtők eredményeit is bevonja a bemutatásba, közösségek értékeire fókuszáljon, ugyanakkor a bemutatással a helyi és hagyományos értékek aktualizálására inspirálják a kiállításokkal találkozó közösségeket, ezzel is erősítve a helyi közösségek identitását. A Nemzeti és Külhoni Értéktárak, valamint a Hungarikumok jegyzéke baranyai és délvidéki elemeinek széleskörű, sokoldalú bemutatása, valamint a kölcsönös figyelemfelkeltés és megismertetés egy-egy térség közösségi hagyományain, helyi értékein keresztül közvetítette azok közösségi, helyi és nemzeti jelentőségét. A létrejött vándorkiállítás, mint közvetítő módszer az interaktivitás, a „jó gyakorlat” és a kiemelkedő értékek és példák bemutatásának eszközével kívánta megvalósítani céljait.

8. kép Baranyai hungarikumok kiállítása Csernátonban
(Forrás: Minorics 2017)

Ugyancsak közös kutatási és közvetítési céllal jött létre a *Míves Reformáció* elnevezésű kutatási projekt, amelynek végső célja az volt, hogy utazó kiállításként a figyelemfelkeltés eszközével, szakrális és kulturális értékek felmutatásával mutassa be a legismertebb és egykor a leginkább elterjedt református művészeti alkotást, a festett kazettás templomi mennyezetű templomokat. A program további célja volt a magyar szakrális kulturális értékek megőrzése, digitalizálása és dokumentálása a magyarság számára, a szakrális adattár bővítése, közösségi kapcsolatok építése olyan településeken, ahol festett kazettás református és unitárius templomok találhatóak, és ezzel a kiállításokon megjelenő anyagon és interaktív lehetőségeken keresztül felhívja a figyelmet ezen értékekre, védelmük fontosságára, a helyi közösségek identitásának megőrzésében betöltött funkciójára. A fotóanyag segítségével tervezett interaktív játékok (puzzle, memóriajáték, kockakirakó) táblafestő, kifestő program készült szakemberek (néprajzkutató és kézművesek) és partnerszervezetek (civil szervezetek, helyi közösségek, egyházi szervezetek) segítségével készült el. Az utazó kiállítás a fotóanyagból készült molinókkal és játékokkal valósult meg.

9. kép *Míves Reformáció* című interaktív bemutató
(Forrás: Minorics 2017)

A tábor tizedik évében Csernátonban és Pécsen is megünnepezték a kerek évfordulót, amelyeken további két évfordulóra is emlékeztek, mivel a Határokon Túli Magyarságért Alapítvány megalakulásának 25., illetve a Haszmann Pál Múzeum alapításának 45. évfordulóját ünnepelte. A csernátoni Haszmann Pál Múzeum az ünnepi alkalomra intézménytörténeti kiállítással készült, amely az eltelt évtizedek történeti áttekintését adta. A Határokon Túli Magyarságért Alapítvány pedig sokszínű tevékenységét bemutató „Kell egy kapu” című kiállítással készült. Júliusban Csernátonban emlékeztek, míg szeptemberben Pécsen tekintettek vissza az elmúlt évtizedre. Ez alaklomból újból megnyitották a múzeumkertben a „Kép a képen képen” óriásfotó-kiállítást és a Terítéken című, a Baranya megyei kézművesek által alkotott, a hétköznapi és az ünnepi étkezés kellékeit bemutató tárlatot.

Közösségekkel együttműködő múzeum elismerése az Erdélyi Magyar Értékek Tárában

Írásommal a civil szereplőkkel és közösségekkel együttműködő, a kulturális örökség közösségi hasznosulását és az értékválasztás metódusát célzó kutatások és projektek tervezését, események szervezését, illetve mindezek egymásra épülését, egy lehetséges és megvalósult folyamatát kívántam bemutatni. Az írás további apropóját az a tény adja, hogy a magyar *Földművelésügyi Minisztérium* Erdélyben a *Kriza János Néprajzi Társaságot* bízta meg az értékfeltáró és értékmegőrző mozgalom beindításával, szakmai felügyeletével és az Erdélyi Magyar Értékek Tára létrehozásával (Jakab-Vajda 2016:22). Ennek a szakmai munkának eredményeként és egyben elismerésként került az Erdélyi Értéktárba a csernátoni Haszmann Pál Múzeum. A múzeum gyűjtő- és kutató munkája mellett elismerést kaptak rendszeresen megszervezett kulturális programjai és projektjei is, így a Csernátoni Burrogtató, ami egy őszi nagyszabású rendezvény. Célja az Erdély-szerte egyedülálló mezőgazdasági szerszám- és gépgyűjtemény értékes darabjainak restaurálása és bemutatása a széles közönségnek. Ez a gyűjteménycsoport nagy érdeklődésre tart számot a

közönség részéről is, tanúja a vidék gazdálkodási múltjának, ezért is célja a múzeumnak, hogy mind inkább közönségbaráttá tegye, programok és a kiállítás korszerűsítése által. A Csernátoni Burrogtató több ezer érdeklődőt vonz alkalmanként a múzeumba, akik egésznapos szakmai és kulturális programba kapcsolódhatnak be (gépésztalálkozó és -tanácskozás, régi traktorok felvonulása a helység utcáin, cséplésbemutató, kézműves műhelyek, népzenei koncert, gyermektáncház, népi gyermekjátékok bemutatása, felkínálása stb.), évente egy-egy korabeli mezőgazdasági gépet kiemelten kezelő, arra a figyelmet összpontosító elképzelésben. Jelentősége van nemcsak az intézmény, de a település és a régió szempontjából is, hozzájárul a turizmus fejlődéséhez is, amellett, hogy felhívja a figyelmet a múzeumban összegyűjtött értékes tárgyi anyagra. (<http://www.kjnt.ro/ertektar/ertek/haszmann-pal-eletmuve-es-hagyateka>)

Az értéktárban elismerést kapott a múzeumban zajló élethosszig történő tanulás elősegítése is. Az intézmény nagy hangsúlyt fektet a múzeumpedagógiára, ezáltal egyrészt közönsége értő utánpótlását törekszik biztosítani folyamatosan, másrészt gyűjteménye rendhagyóbb, friss rálátású, interaktív megismerését lehetővé tenni. Kiemelkedő programjai például a farsangi népszokások ismertetése a magyar nyelvterületről, a csernátoni lovasmaszkázás, a nemzeti ünnepre történő közös készülést, a húsvéti készülődés, a Múzeumok Éjszakája, alkotóműhelyek, gyermektáncház, rendhagyó tárlatvezetés, filmvetítés, a székely népi életformával ismerkedés. A sepsiszentgyörgyi Bod Péter Megyei Könyvtárral szervezi nyaranta olvasó- és kézműves tábort. Évente közel négyszáz, nagyrészt fiatal résztvevője van azoknak a képzéseknek és táboroknak a múzeumban, amelyek keretében a fafaragás és a bútorfestés szakmai titkait lehet elsajátítani. Ugyancsak hangsúlyos a könyvbemutató, író-olvasó találkozó, változatos témájú ismeretnépszerűsítő előadások szervezése, gyakran társítva zenei elemekkel.

A múzeummal párhuzamosan működő Csernátoni Népfőiskola táboraiban megvalósul a cselekvő hagyományápolás, a fiatalság készségeinek, szépérzékének, formanyelvének fejlesztése, az alkotó tevékenységre való nevelés, a díszítő kedv felébresztése, a tárgyi anyanyelv elsajátítása és a közösségi élet erősítése.

Végezetül megemlítem azt a megtisztelő tényt, hogy az Erdélyi Magyar Értékek Tárában helyet kapott a Pécsi Tudományegyetemmel és a Határokon Túli Magyarságért Alapítvánnyal közös *KaPoCs program* is, amelynek a közösségi „terepmunka” módszereinek bővítése, fejlesztése, a magyar tárgyi és szellemi örökség megőrzésének szakmai segítése a célja. E célok a Kapocs, illetve a Táj és Ház elnevezésű csernátoni és pécsi táborokban valósultak meg az eddigiekben, előadásokkal, kiállításokkal, nyitott alkotó tevékenységekkel, amelyekben mindig lényeges szerepe volt és van a helyi kultúra értékeinek és a helyi közösségek megszólításának.

A kutatási folyamatot és a tanulmány elkészítését a Nemzeti Művelődési Intézet Közművelődési Tudományos Kutatási Program Kutatócsoportok számára alprogramja támogatta.

Felhasznált irodalom:

- Dimény-Haszmann Orsolya (2013): A csernátoni Haszmann Pál Múzeum. In: Kinda István (szerk.): A Székely Nemzeti Múzeum. T3 Kiadó, Sepsiszentgyörgy, 75-84. p.
- Jakab Albert Zsolt – Vajda András (szerk.) (2016): Érték és közösség. A hagyomány és az örökség szerepe a változó lokális regiszterekben. Kriza János Néprajzi Társaság, Kolozsvár

- Kondor Tamás (2011): Népi építészetünk nyomában. Drávaszög és Szlavónia. Pélmonostor, p.167.
- Minorics Tünde (2016): „Isten veletek és velem” ÉLET – TÖRTÉNELMEK: 2016. március 17 - április 18. Pécs, Pannon Magyar Ház Pécs, Magyarország: Határokon Túli Magyarságért Alapítvány (2016), 55 p.